

LOODUSE LOOMISE LUGU

ÕUESÕPPE KOOLITAJATE KOOLITUS

NIMI

Lõõla külas

3 - 4 . Hingekuul 2012

Tere tulemast!

Ajakava

I päev

10.00-11.30 Kohalejõudmine, koolituse sissejuhatus ja eesmärgistamine **Looduse loomislugu**: meetodi tutvustamine ja läbimine.

13.30-14.30 Lõuna

Õuesõppe metoodika ja valik parimaid harjutusi

18.00 Päeva kokkuvõte ja tagasiside.

19.00 Õhtusöök ja õhtuprogramm

II päev

09.00 - 11.30 Tagasisivaade eelmisele päevale, meetodi arendus töötuba. **Õuesõppe alused ja läbiviimise põhimõtted**, Õuesõppe metoodika ja valik parimaid harjutusi

12.30-13.30 Lõuna

13.30-16.00 **Ekskursioon Norra Allikatele**, tulevase õuesõppe keskkonnaga tutvumine Hr Sulev Ojamaa juhatusel

16.00 Koolituse kokkuvõte, tagasiside ja lõpetamine

Koolituse teemad:

- Mitteformaalse õppimise põhimõtted
- Õuesõppe läbiviimise ABC
- Kuidas luua, kohandada ja kasutada õpimeetodeid?
- Avastusõppe põhimõtted
- Õuesõppe metoodika
- Õuesõppe parimad meetodid

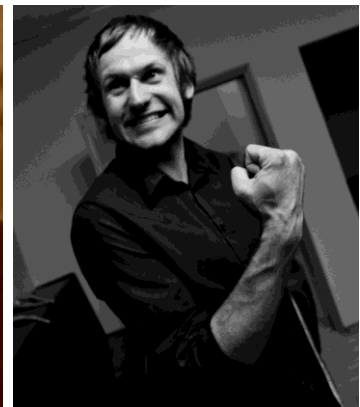
Koolitajad

Margus Pihlakas
margus@avarda.ee

Arvo Kuld
arvo@avarda.ee

Andres Lääne
andres@avarda.ee

Materjali koostas Margus - Tarmo Pihlakas

Autoriõiguste litsents: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/ee/>

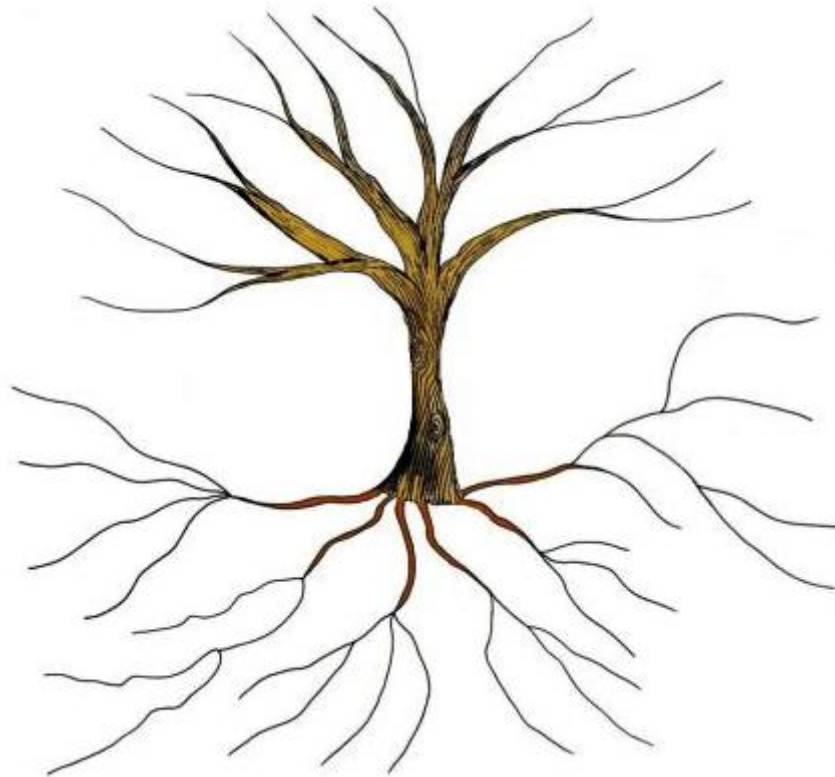
Teil on õigus kasutada ja töödelda materjali sisu, eeldusel, et viitate autorile, ei kasuta tulemust kommertslikel eesmärkidel ja jagate tuletatud teost antud litsentsiga samadel tingimustel. Kontakt: avarda@avarda.ee Tel: +372 56 153 166

Heade mõtete puu

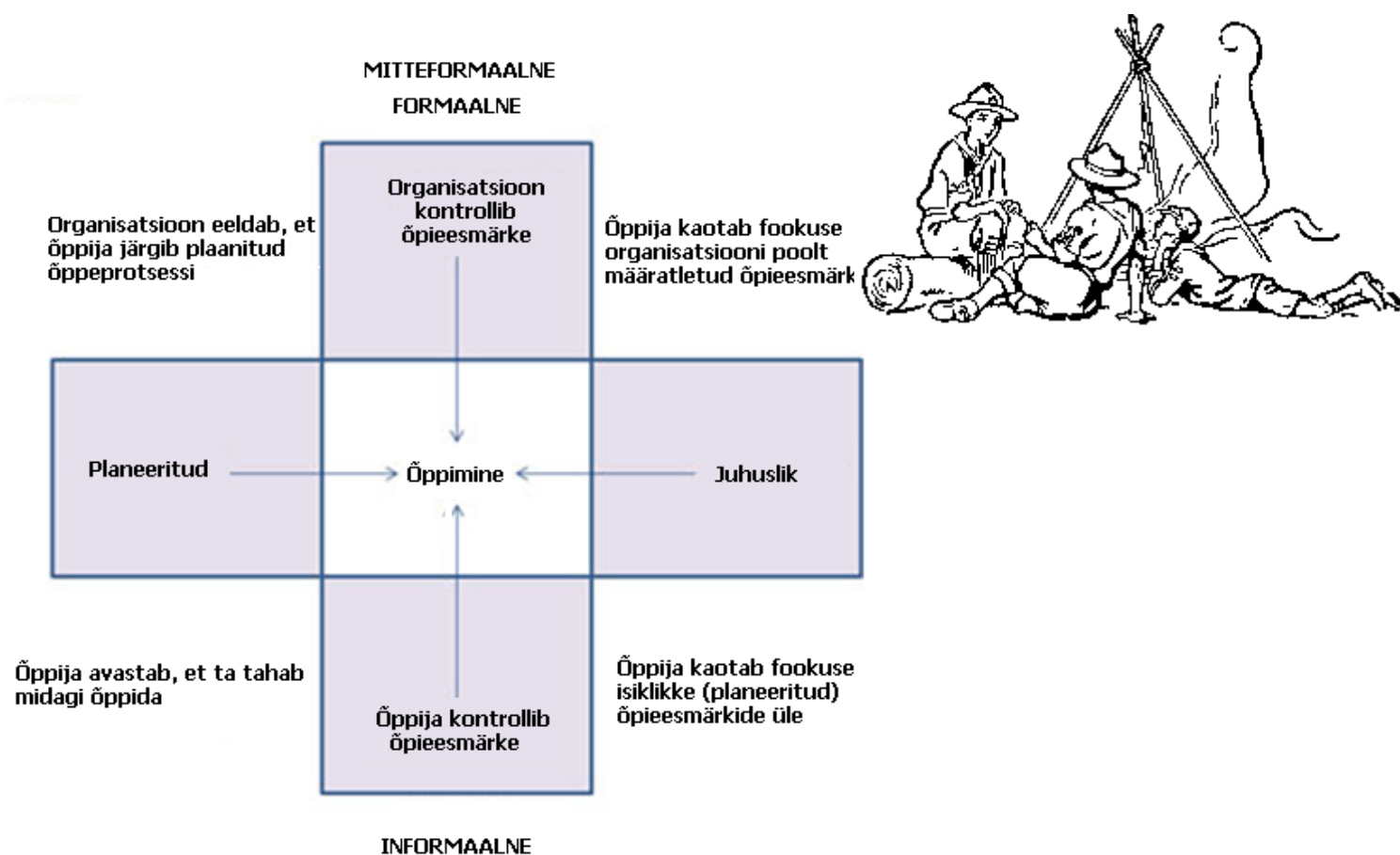
Mõtted tekivad hetkega ja ka ununevad sama ruttu. Ühe mõtte eluiga on keskmiselt 7 sekundit ning seejärel mõte tavaliselt ununeb. Seda aga vaid juhul, kui mõtet just kohe ülesse ei kirjutata.

Selle mõttepuu eesmärk ongi sinu heade mõtete kogumine, et sa vajadusel saaksid neid kasvama panna.

Mis on Sinu isiklik ootus sellele koolitusele:

Mitteformaalne õppimine

- **Formaalõpe** toimub enamasti koolikeskkonnas ning on õppekavade alusel organiseeritud. Formaalõpe on eesmärgistatud ja seda viivad läbi spetsiaalse ettevalmistuse ja kvalifikatsiooniga õpetajad. Õpieesmärgid seatakse enamasti väljastpoolt, õppimisprotsessi jälgitakse ja hinnatakse. Formaalõpe on kuni teatud taseme või eani kohustuslik.
- **Informaalne õpe** on õppija seisukohast lähtudes eesmärgistamata õppimine, mis toimub igapäevaelu situatsioonides (näiteks perekonnas, töökohas, vabal ajal jne.). Informaalse õppe tulemused ei ole enamasti õppija jaoks koheselt nähtavad.
- **Mitteformaalne õppimine** on see, mis leiab aset väljapool kooli ning on ette võetud teadlikult, eesmärgiga end arendada. Mitteformaalne õpe võib toimuda väga erinevates keskkondades (näiteks looduses), mille puhul õpetamine ja õppimine ei pruugi olla ainuke ega peamine otstarve. Mitteformaalne õpe on samuti eesmärgistatud, kuid vabatahtlik. Läbiviijad võivad olla nii professionaalsed koolitajad kui ka näiteks vabatahtlikud või omaealsed.

Koolitaja roll

Enne meetodite läbiviimist tasuks mõelda, millisel positsioonil ma noorte ees olen: kas ma näiteks osalen nendega lahenduste otsimises, mängin ma kurja saatust, mis pidevalt harjutuse kulgu suunab või olen ma hoopis vaatleja, kes laseb asjadel minna nii nagu nad parajasti lähevad.

Rolli analüüsi aitavad teha järgnevad küsimused:

1. Miks ma olen koolitaja?
2. Kui ma töötan koolitajana, siis milline on mu lemmikroll? Kas mulle meeldib olla sõber, õpetaja, harija, partner, juht, korraldaja, vanem õde, tuutor, vanem-koolitaja, superviisor, naljavend, osaleja, võrgutaja, mõtleja, supertäht ... *Miks just see roll?*
3. Kuidas on see lemmikroll seotud minu väärtushinnangutega?
4. Miks ma astusin selle organisatsiooni liikmeks, kus ma praegu töötan?
5. Millised on minu organisatsiooni väärtushinnangud, mida me koolitamise käigus edasi anname? Milliseid väärtushinnanguid ma ise edasi annan? Kas need kattuvad minu organisatsiooni väärtushinnangutega?
6. Kuidas ma kirjeldaksin neid (poliitilisi, sotsiaalseid, hariduslikke, kultuurilisi, kutse või usuga seonduvaid jm) eesmärke, mida minu organisatsioonis koolitamise abil püütakse saavutada?

Milline on teie seisukoht?

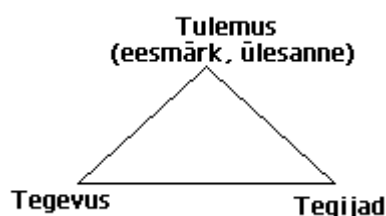
Märkus: käesolev harjutus on tõeline metodoloogiline kullaauk, seda saab kasutada peaaegu kõikide teemade puhul!

Juhised: tõmmake oma koolitusruumi kujuteldav või tegelik joon (paela või köie abil). Pange joone ühe otsa juurde silt kirjaga JAH ning teise otsa juurde silt kirjaga EI.

Väited:

1. Igaüks võib olla hea koolitaja.
2. Koolitamine peaks olema lõbus tegevus.
3. Koolitaja peaks kaasa aitama sellele, et osalejad jõuavad selliste järeldusteni, milleni koolitaja tahab, et osalejad jõuaksid.
4. Iga koolituse eesmärk on osalejate individuaalne arendamine.
5. Koolitaja ei tohiks lähtuda oma isiklikest väärtushinnangutest.
6. Koolitamise tuumaks on oskused ja meetodid.
7. Koolituse tulemusi peaks saama kuidagi mõõta.
8. Kõige parem kool on praktika.
9. Koolitamine tähendab teadmiste edasiandmist.
10. Koolituskursus peab pakkuma osalejatele kindlaid retsepte, mille põhjal tegutseda.

T-KIT nr 6

Kuigi koolitajal võib olla välja kujunenud lemmikroll, ei saa ühe kindla mustri peale alati lootma jääda. Nagu jooniselt ilmneb, tuleb koolitajal arvestada erinevate aspektidega ja valida sobiv käitumine lähtuvalt tegevuse iseloomust, osalejatest või püstitatud eesmärgist.

Sinu peamine ülesanne on noortes uuriva vaimu kasvatamine!!!

Õppe kavandamine 1

Olenevalt olukorrast tuleb koolitajatel MFÕd planeerida kas lähtuvalt organisatsiooni vajadustest või osalejate individuaalsetest vajadustest. Selleks, et määrata osalejate individuaalset koolitusvajadust on palju võimalusi, näiteks testid, arenguestlused, vaatlus jms.

Johari aken	Endale teada	Endale teadmata
Teistele teada	Avatud	Küsi (tagasiside)
	Räägi (ajalokust)	
Teistele teadmata	Varjatud	Teadmata

Üheks strateegiliseks suuna andjaks võib olla ka tuntud Johari akna mudel: *Ole hea arutle grupis ja kirjuta vastus tühja lahtrisse. Millistest koolitustegevustest, õpikogemustest, meetoditest oleks kasu noorel, kelle:*

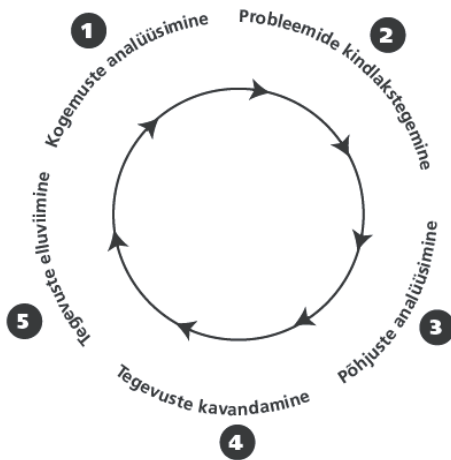
Joonis 2 "Johari aken" Joseph Lufth ja Harry Ingman

<i>Pime ala on väga suur</i>	
<i>Varjatud ala on väga suur</i>	
<i>Teadmata ala on väga suur</i>	
<i>Avarud ala on väga suur</i>	

Õpitulemuse liik	Oskuse kirjeldus	Näide
Suuliselt esitatav teave	Varem talletatud teabe esitamine	Ümera lahingu kirjeldamine ajaloo tunnis
Intellektuaalsed oskused	Üldiste mõistete ja reeglite rakendamine ainevaldkondade analüüsimiseks, probleemide lahendamiseks ja uute küsimuste tõstatamiseks	Projektikava koostamine kindlaks määratud nõuete kohaselt
Kehalised oskused	Kehalise tegevuse täpne ja kiire sooritamine	20 meetri pikkust köit mööda ronima õppimine
Hoiakud	Väljavalitud personaalse käitumisviisi juurutamine	Otsus muuta oma suhtumist koolitamisest pärast koolitajate koolitusel osalemist
Kognitiivsed strateegiad	Personaalsete mõtlemis- ja õpiprotsesside juhtimine	Kolme erineva strateegia kasutamine koolitusvajaduste väljaselgitamiseks

Õppe kavandamine 2

Kirjuta lähtuvalt joonisest lahtritesse erinevaid näiteid iga planeerimise sammu juurde!

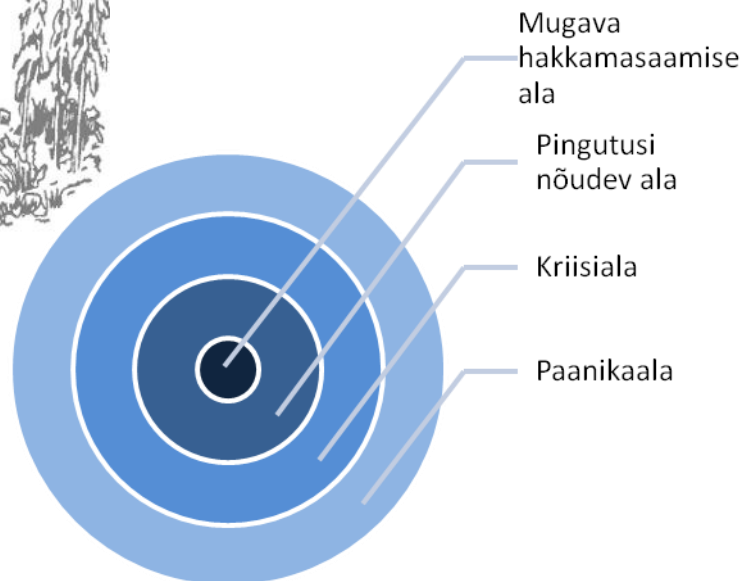

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Joonis 3 "Sotsiaalse analüüsi psühhosotsiaalne meetod" T-Kit nr 6

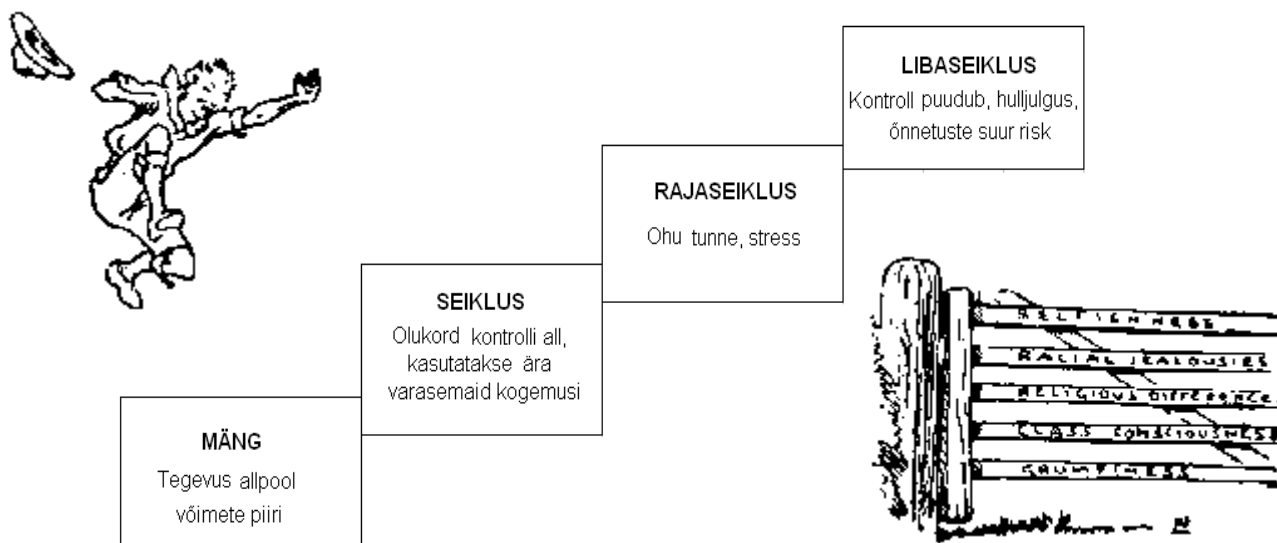
Joonis 4 "Õppija kogemuste kaardistus"

1. Osalejate erinevad kogemused muudavad kogu rühmale väljakutsete pakkumise keerulisemaks. Kuidas te suhtute sellesse, et osalejate kogemused on mitmekesised? Kui kaugemale te julgete minna nõ „shakemisega“ koolitamise käigus?

2. Kas te olete koolitamise käigus puutunud kokku paanikaga? Mis oli paanika põhjuseks? Kuidas te selle olukorra lahendasite? Kas teie koolitusmeeskond suutis lahendada kriisi- ja paanikaolukorrad?

Õppe kavandamine 3

Joonis 5 "Seikluse tasemed" Colin Mortlock 1984 (The Adventure Alternative)

<p>I tase Mäng</p> <p>See võib olla lõbus, lahe, igav või ajaraiskamine.</p> <p>Sooritus võib instruktorile tunduda mänguna.</p> <p>Näiteks tundub sooritus mänguna kogunud ronijale või varem kanuuga sõitnule.</p>	<p>II tase Seiklus</p> <p>Tegevus on põnev.</p> <p>Turvaline tegutsemine, kus olukord on kontrolli all.</p> <p>Ei sisalda füüsiliste õnnetuste hirmu.</p> <p>Loob positiivse ja rahuloleva meeleolu.</p> <p>Käsil on oskuste omandamine, tehnika praktiseerimine.</p> <p>Tähtis periood valmistumisel raskeks matkaks.</p>
<p>III tase Rajaseiklus</p> <p>Tegevus on väga põnev.</p> <p>Osalejad võivad tunda füüsilist ohtu või psüühilist stressi (nt. ekstreemsport).</p> <p>Olukord ei ole täieliku kontrolli all, osalejad loodavad hea õnne peale.</p> <p>Õnnestumine toob erilise rahulolu tunde.</p> <p>Sooritus tundub rajaseiklusena neile, kellele ronimine on raskem või kui kanuu läheb tihti ümber aga saadakse siiski kanuusse tagasi.</p>	<p>IV tase Libaseiklus</p> <p>Olukord on väljunud kontrolli alt.</p> <p>Esineb surmaga mängimist, vigastusi, suure hirmu võitmist, rambotsemist.</p> <p>Ei taheta kogeda uuesti.</p> <p>Sooritus tundub libaseiklusena neile, kes lähevad ronimisest liigselt hasarti ja kukuvad või kui aerutaja ei saa enam tagasi kanuusse.</p> <p>Inimene võib kogeda kõiki neid erinevaid seiklustasemeid ühe seiklusretke jooksul.</p>

Õpimeetodid

Lõpeta lause:
Ma tahan, et
käesoleva sessiooni
lõpuks osalejad...

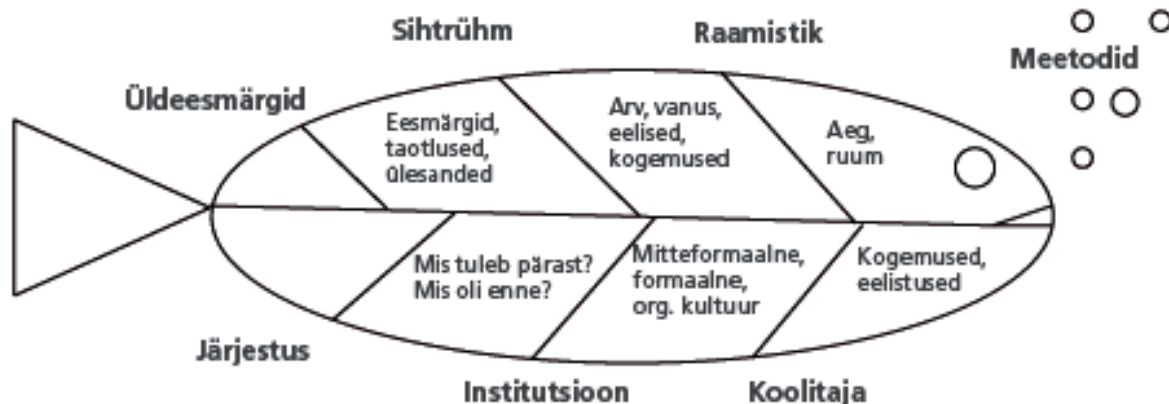
Meetod on eesmärgipärane tegutsemisviis, mis annab koolituse teatud osale kindlad raamid. Meetodist olenevalt võib tegu olla näiteks energiaharjutuse, simulatsioonimängu või loenguga.

Metodoloogia on loogika, millest lähtuvalt õpimeetodeid rakendatakse. Metodoloogia kujutab endast reegleid, mille alusel erinevad meetodid valitakse, see annab meile ülevaate koolitamiseks kasutatavatest meetoditest, arvestades osalejate erinevustega, nende õppimisviiside vaheliste seostega, inimeste/rühma tegevusega jne.

Väljavalitud meetod peab täitma konkreetset eesmärki, olles samal ajal kooskõlas kogu ettevõtmise aluseks olevate väärtustega.

Nimekirja küsimustest, millele tuleks vastata enne meetodi valimist, tuleks alustada järgmiselt:

- Kas valitud meetod vastab koolituse käigus edastatavatele väärtushinnangutele ja koolituse eesmärkidele?
- Kas valitud meetodi abil on võimalik saavutada koolitusstrateegias püstitatud eesmärgid?

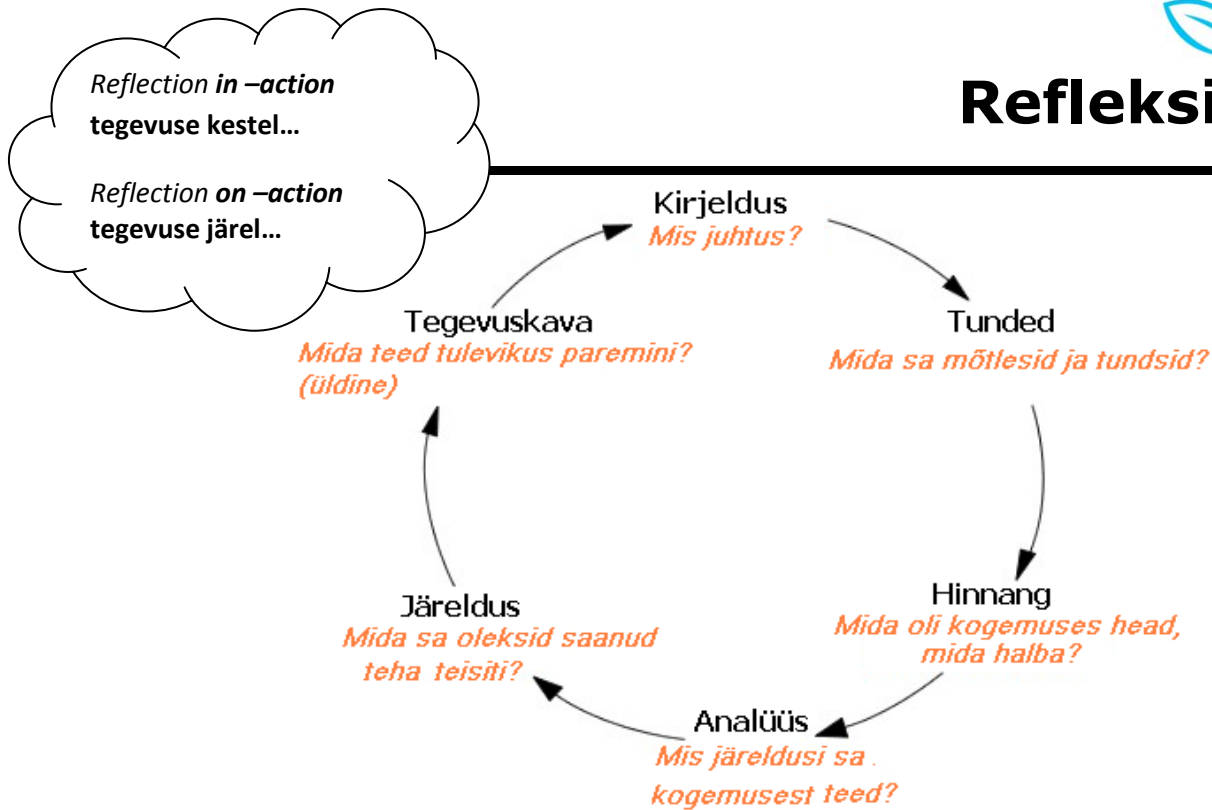

Joonis 6 "Õpimeetodite valik"

Meetodit valides peaks koolitaja.....

- olema kindel, et see meetod sobib;
- olema meetodiga tuttav;
- teadma, millised on meetodi kasutamise tulemused, aga suutma arvestada ka ootamatute tagajärgedega;
- olema teadlik enese hoiakust, suutma tegeleda osalejate arvamuste ja tõlgendustega
- vältima meetodeid, mis võivad koolitatavates või kogu rühmas kutsuda esile tundeid, mida koolituse käigus ei ole võimalik ohjata;
- arvestama sellega, et kõik koolitatavad ei tarvitse soovida osaleda igas harjutuses;
- olema teadlik sellest, et õppimine tähendab muutumist ega tarvitse olla meeldiv kogemus. Koolitatavad võivad väita, et nad tunnevad end ebamugavalt mingi meetodi kasutamise korral (või kui teatud koolitaja seda kasutab). Koolitaja peab hoolikalt analüüsima seda, kas ebamugavust põhjustas meetod või oli tegu hoopis meetodi abil esile kutsutud uute tunnete ja avastustega.

Refleksioon...

Joonis 7 "Refleksioon kogemusliku õppimise tsüklis" Gibbs, G. (1988)

Arutelu, mis järgneb meetodile, peaks sisaldama küsimusi, mis sobiksid pidepunktideks teemat kokku võtma. Kahtlemata on võimalik küsimuste sõnastust muuta vastavalt lõppenud mängule, ent juba mängu üles ehitades tasuks refleksioonile mõelda.

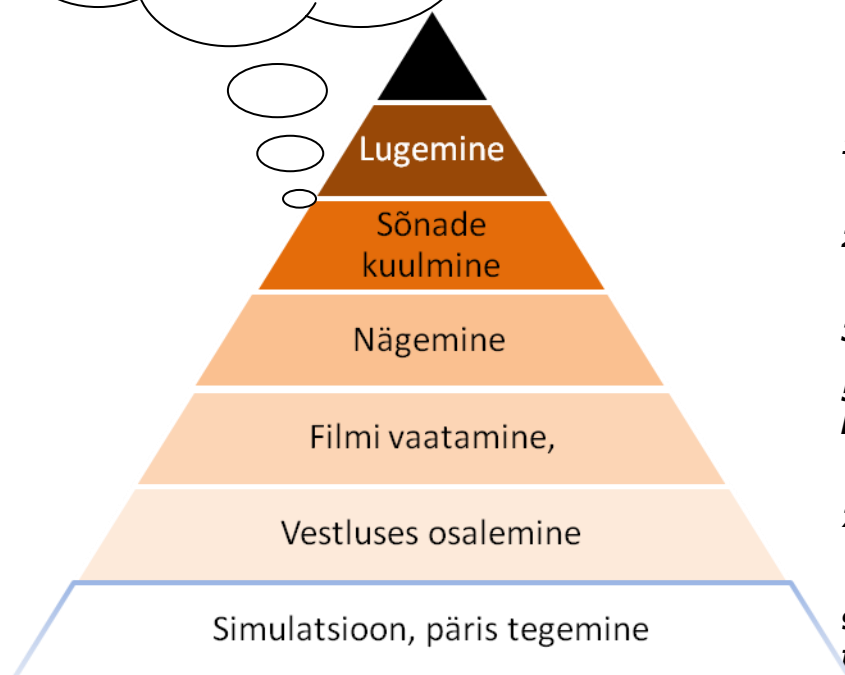
Näited:

1. Kuidas end tunnete pärast mängu lõppu?
2. Mida tundsite mängu käigus?
3. Kirjeldage oma emotsioone
4. Mis tegelikult toimus?
5. Püüdke kirjeldada, mida te mängu ajal tegite.
6. Kuidas suhtusite vastasesse?
7. Kas korraldasite vastastikku oma käitumist?
8. Kas kasutasite mingit kindlat kokkulepet (strateegiat)?
9. Arutlege võistluse ja koostöö üle (mida tegite, et rohkem punkte saada?)
10. Kas mängus toimunu aitab kirjeldada mõnd juhtumit igapäevaelus? Tooge näiteid (märksõnad: koostöö, võit, kaotus, usaldus).
11. Mida te õppisite?
12. Kas saite teada midagi uut või kinnitust millelegi, mida te juba varem teadsite?
13. Milliseid muudatusi oleks võimalik sellesse mängu teha?
14. Kuidas need muudatused oleksid mängu käiku mõjutanud?
15. Kas soovite midagi kokkuvõtteks öelda?
16. Kuidas saaksite saadud kogemust oma edaspidises elus kasutada?

Aktiivsuse põhimõte

Räägi mulle ja ma unustan,
näita mulle ja ma jätan meelde,
kaasa mind ja ma mõistan

PÄRAST KAHTE NÄDALAT ME MÄLETAME...

10% millest me lugesime	P A S S I V E
20% millest me kuulsime	
30% mida me nägime	
50% mida me nägime ja kuulsime	A C T I V E
70% Millest me ise rääkisime	
90% millest me ise rääkisime ja mida ka tegime	

VÄIKE MEELESPEA

1. Valmista mängud ette. (vähemalt 10 päeva enne koolitust)
2. Katseta varem uudseid mängu.
3. Pane valmis abivahendid, mis muudavad mängu (lõbusamaks, raskemaks, lihtsamaks, julgustavad, aitavad sind jne.).
4. Mängud koolitusel toetagu koolituse eesmärki ja päevaülesannet.
5. Mäng on igav, kui ta on liiga lihtne või liiga raske.
6. Seleta lihtsalt ja konkreetselt.
7. Reeglid olgu paigas enne mängu. (Hoiu käest kinni. Lahtilaskmine keelatud.)
8. Innusta inimesi mängima. Loo vastav atmosfäär.
9. Igat mängu on võimalik kohandada eakohaseks.
10. Alusta lihtsamast variandist ja liigu keerulisema poole.
11. Ole kiire ja kontrolli olukorda.
12. Kiida. Positiivne enne ja siis „Ära nii tee, vaid hoopis nii!“, tagasiside hamburger
13. Alati õpeta kuidas on õige või mida soovid, ootad.
14. Kui on vaja siis näita ette.
15. Las osalejad räägivad, mis mäng neile õpetas, mis tunne oli.

Avastusõpe

Õuesõppe üheks peamiseks alustalaks on noores inimeses uurija vaimu kasvatamine. See tähendab märkamist huvi ja avastusinnu tekitamist. Täpsemalt võtab need tegevused kokku avastusõppe (*inquiry-based science*)

Kuidas alustada avastusõppega?

VALI UURITAV TEEMA (koos õpetajaga, või iseseisvalt)

Pane kirja, mida teema kohta **TEAD**

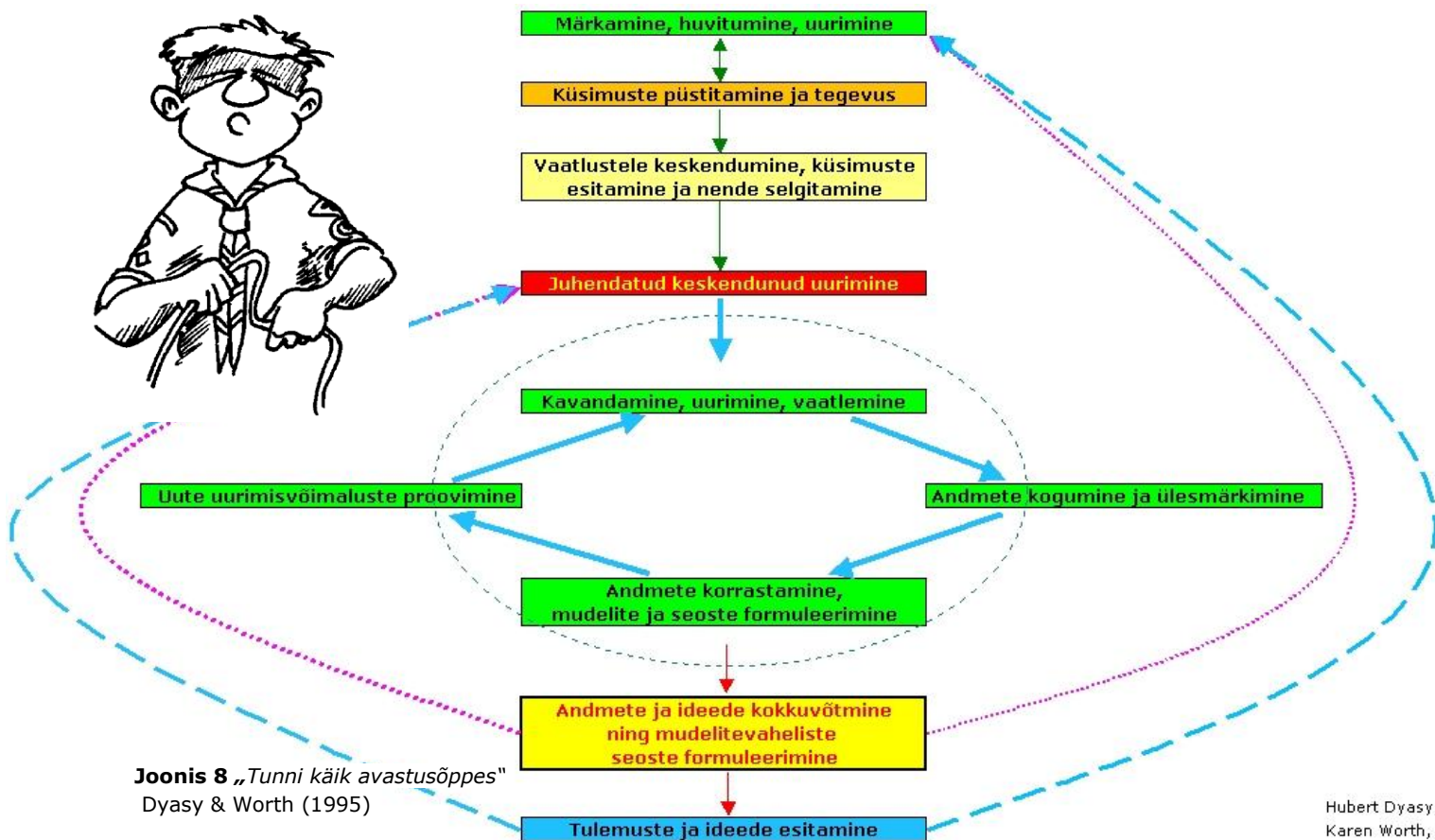
Pane kirja, mida teema kohta **TAHAKSID TEADA**

Alusta uurimusega: proovi ise, küsi kaaslastelt, küsi õpetajalt

Pane kirja, mida teema kohta **SAID TEADA**

Kui noored tegelevad avastusõppega siis nad:

- töötavad õppeprotsessi jooksul nagu teadlased;
- planeerivad ja viivad ellu uurimusi;
- suhtlevad omavahel, kasutades erinevaid meetodeid;
- teevad selgitus- ja lahendusettepanekuid ja kujundavad suure hulga arvamusi (oletusi);
- esitavad küsimusi, vaatlevad;
- kritiseerivad enda praktilisi töid.

Joonis 8 „Tunni käik avastusõppes”
Dyasy & Worth (1995)

Hubert Dyasy, CCNY
Karen Worth, EDC

Toimetulek raskete osalejatega

Püüa mõista põhjuseid Halb käitumine võib olla tingitud ärritusest, mis omakorda võib olla mõjutatud kartusest eksida või pingest uute õppurite oskuste suhtes.

Õppurite vajadused Sageli võib esineda tunnustuse ja vaidluse vajadus. Siia võib lisanduda ka enesekaitse. Samuti võib olla õppurite taustad (haridus, positsioon, konkreetse teema valdamine) väga erinevad. Sellisel juhul on soovitatav:

grupi jagamine ühtlasteks alagruppideks, kus arutelu leiab aset võrdsete vahel ning kes võivad iseseisvalt esineda omapoolse aruandega ülddiskussioonil- nii tuuakse esile kõikide gruppide kogemused ja arvamused.

kasutada diskussioonitehnikaid, mis loovad kõigile võrdsed võimalused kaasatöötamiseks (joonistamine või kirjutamine rääkimise asemel).

Loovülesanded Lihtsate loovülesannete või küsimuste lahendamise taastad kiiresti positiivse töötatmosfääri.

Enesetunnetusülesanded Kasuta kõikvõimalikke sobivaid **lõdvestavaid enesetunnetuslikke harjutusi**, et grupp vabaneks häirivatest pingetest. Ära kunagi reageeri agressiivselt või asu kaitsele! Võibolla pole Sa veel mõistnud situatsiooni tekkepõhjust.

Jää juhiks Sa oled **seatud liider** ega saa lubada olukorda, kus grupp hakkab Sind juhtima. Eriti tuleb see välja siis, kui grupp hakkab dikteerima õpetamise ja õppimise stiili. Anna veelkord tunda oma ootusi grupi tegutsemise suhtes

Metafooride loomine

Mõnikord võib olla raske rääkida koolitusel asjadest:

- mis puudutavad osalejaid isiklikult;
- mis solvavad kedagi grupist;
- mis erinevad tunduvalt osalejate väärtushinnangutest;
- mis on nii lihtsad, et tunduvad mõnitavana.

Seepärast on vahest lihtsam rääkida asjadest nõ kaudselt andes võimaluse tõlgendada koolitajat mitmeti. Vältides olukorda, kus jääks mulje, et koolitaja käes on tõe monopol.

Kuidas luua metafoore?

Esimene samm

Vali sõnum, mida sa tahad edastada osalejatele

Sõnum võib endas hõlmata tervet teemade blokki, koolituse iseloomu või hoopis midagi detailset ja eraldi seisvat. Sõnum võiks võimalusel olla võimalikult lai, et võimaldada hiljem erinevaid lahendusi.

Teine samm

Pane kirja rida kujundeid, mis sobiksid koolituse kontseptsiooniga.

Näiteks: kasvav puu, superkangelased, lai jõgi, öökull jne

Kolmas samm

Leia ühenduskohad koolitusteemade ja valitud kujundite vahel.

Näiteks: kasvav puu = areng, superkangelased = noorsootöötajad, lai jõgi = elukestevõpe, öökull = ...

Soovitused mõtiskluseks

Millised tegurid on teie meelest kõige vajalikumad selleks, et inimesed saaksid õppida? Miks just need tegurid?

Millist rolli mängivad eesmärgid õppimise käigus?

Kas eesmärke saab alati mingil viisil mõõta?

Kuidas saaks eesmärke tõhusalt osalejatele tutvustada?

Mis on olnud kõige meeldejäävam metafoor, millest kuulnud oled?

Resurssi leht

Euroopa Noored Eesti büroo poolt tõlgitud käsiraamatuid iseloomustab see, et tegemist on väga praktiliste ja kõigile jõukohaste materjalidega, mis on Sulle kindlasti abiks projektide tegemisel või mõnesse teemasse süvenemisel.
<http://euroopa.noored.ee/kasiraamat>

Mitteformaalne.ee on mitteformaalsele õppimisele keskendunud veebilehekülg, mille eesmärgiks on pakkuda kergesti kättesaadavat, usaldusväärset ja aktuaalset käsitlust mitteformaalse õppimise alustest, mõistetest, sidusgruppidest ja õpimeetoditest.
<http://mitteformaalne.ee/>

SALTO kodulehelt on võimalik leida noorsootöö ja koolituse alaseid materjale, infot rahvusvaheliste koolituste ja seminaride kohta. Lisaks on lehel ka mahukas noorsootöö õpimeetodite kogumik.

<http://www.salto-youth.net/>

Brügge, B., Glantz, M., Sandell, K. 2008, "Õuesõpe" Ilo

ÕUESÕPPE TUNNI NÄIDIS

Tegevus nr.1 - Arutelu teemal: „Mida me teame ilmast?“

Läbiviimise aeg: 10. oktoober 2011

Eesmärk:

- Laps oskab vaadelda ja kirjeldada ilma; oskab otsustada, kuidas riietuda.

Vahendid lastele: joonistuspaper, värvipliitsid.

Tegevuse käik:

Tegevuse ja teema sissejuhatuses said kõik lapsed teistele rääkida milline ilm neile meeldib ning põhjendada oma valikut. Paljudele lastele meeldis soe ilm, kuid oli ka neid, kes ootasid juba talve saabumist. Edasi arutlesime koos küsimuse üle, mille järgi lapsed otsustavad, mida nad kodus õeminekuks selga panevad? Enamus lapsi pakkus, et vaatavad aknast välja. Kui vihma sajab, siis tuleb vihmariided selga panna. Mõned lapsed tunnistasid, et küsivad vanemate käest, milliste riietega tohib õue minna.

Järgneva tegevusena joonistasid lapsed pildi oma lemmikilmast ja sellest: milliseid riideid sel päeval saaks kanda ning milliste tegevustega tegeleda õues.

Lõpetuseks toimus ajurünnak: „Mis on ilm?“ Vastati, et ilm ongi päike, tuul, vihm, lumi, aastaajad.

Tegevus nr.2 – Ilma vaatlemine.

Eesmärgid:

- Laps oskab vaatlemisel kasutada oma meeli ja arutleda ilmaelementide üle.
- Laps genereerib ajurünnaku käigus ilma kohta käivaid küsimusi.
- Laps oskab vastata küsimustele lugemispala (Ilma vaatlemine koos meteoroloogiga.) põhjal.

Rühmas toimus arutelu selle kohta, kuidas meie meeled aitavad saada meil teavet ilma kohta. Selgus, et kõige rohkem kasutavad lapsed olemasoleva ilma kohta info hankimiseks nägemismeelt Järgnes kompinismeele kasutamine. Haistmist ja kuulmist arvas kasutavat 2 last. Kuulmine seostus tuule tugevusega ja haistmine sügislõhnadega.

Lapsed oskasid genereerida ilmaga seonduva kohta huvitavaid küsimusi.

Näiteks:

Kuidas ilmaennustaja teab, missugune ilm tuleb? (Sireli)

Tauri teadis vastata, et ilmaelementide järgi vaadatakse.

Kuidas päike saab nii soe olla? (Marten)

Kuidas tekib tuul? (Günther)

Kuidas tekib vihm? (Anette)

Kuidas tekivad pilved? (Olari)

Kuidas tekib talv? (Rebeka)

Kuidas saavad ilmad külmemaks minna? (Selesty)

Lugemispalast „Ilma vaatlemine koos meteoroloogiga“ said lapsed teada, kes on meteoroloog, millega ta tegeleb ning et tema üheks põhiliseks töövahendiks on termomeeter.

Tegevus nr.3 – Ilmavaatlusandmete ülesmärkimine.

Eesmärgid:

- Lapsed õpivad vaatlema, arutlema, koguma andmeid pilvkatte ja sademete kohta ning märkima vaatlustulemusi üles ilmavaatluskalendrisse.

Vahendid lastele: kollased kleepsuga märkmepaberid, et oleks hiljem lihtsam teostada kokkuvõtteid.

Tegevuse käik: Õpetaja tutvustab lastele ilmavaatluskalendri täitmise vajalikkust ja põhimõtet

Milleks meile õuesõpe?

Mikk Sarv

Eesti Koolimetsade Ühendus

Kogu elu toimib seostes. Ilmselt on kõik kogunud, et kasvuhoones kasvanud tomatid ja maasikad on küll ilusad ja punased, kuid ilma erilise lõhna ja maitseta. Avamaal küpsenud viljad on aroomikamad ja maitsvamad. Mujal maades kasvatatud ja sealt meile müügile tulnud kaup ei anna siiski nii mõnusat ja kodust tunnet kui oma maa põldudelt ja metsast korjatu. Võõrsilt toodud puud-põõsadki peavad meie kliimas halvemini vastu. Inimestena polegi me nii kauged teistest elusolenditest – taimedest, loomadest ja lindudest. Kui kasvatame oma järelkasvu põhiliselt kinnises ruumis, siis võivad lapsed küll mõndagi teada, kuid see teadmine on tihti maitsetu ja kahvatu. Mida enam suudame korraldada õppimist tõeses olukorras, rakendades kehalist liikumist ja kasutades mitmesuguseid maastikke, seda sügavamad ja mitmekülgsemad on laste teadmised.

Nii nagu õues kasvanud taimed on vastupidavamad ja tervemad, on ka õues õppinud õpilased rahulikumad, tegusamad ja tervemad. 21. sajandil inimkonda kõige enam laastavad hädad nagu stress ja ülekaalulisus ei pääse neid kimbutama.

Küllap on mõistlik ühendada õppimine õuesolemise, meeskonnatöö ja kehalise liikumisega, kujundades nõnda lapsepõlvest peale eluterveid harjumusi. Täiskasvanueas ilmnevate tervisehädade korral on eluviisi muutmine palju vaevalisem ning vähem tulemusi andev.

Rootsi Maaülikooli professor Patrick Grahn on rajanud tervendava aia läbipõlenud inimeste taastusraviks. 12 nädalat kestev ravi annab väga häid tulemusi, kuid seonduvad haigekassakulud on suured – üle saja tuhande Rootsi krooni ühe inimese tervendamiseks. Kindlasti on inimese tööväime taastamine seda väärt. Ent hulga mõistlikum on õpetada ja harjutada end tervena hoidma juba lapseeest.

Õues õppida on õige

Definitsioon: Õuesõpe on õppimine ehedas keskkonnas vahetu kogemise, isetegemise ja kogetu teistele vahendamise teel.

Küllap on keskkonnakaitse võtmeküsimus, millal ja kuidas tekib võõristus ja õudus õuesolemise ees. Iga lapsevanem teab omast kogemusest, kuidas lapsed kipuvad õue ja tahavad seal olla kaua, hilja õhtuni, olgu ilm milline tahes.

Lapsena tajume oma seotust kõiksusega. Teame, et õues on lõpmata palju rohkem põnevat õppimist kui eales võib leida toast, raamatuist või televiisorist. Ja siis, mingil hetkel saab võitu toategelikkus – raamatud, arvuti, teler, raadio ja muud muusikamängijad. Selle allaandmisega lõpeb enamasti ka lapse julgus ise laule, tantse, pilte ja lugusid septseda. Kõrgelaealine kõiksus oma muutumiste ja loomisväega ei pääse enam kaasa kõnelema, iseolemise asemele astub võõrja väärolemine.

Igatsus iseolemise järele jääb tukslema ja mässama sügavale südamepõhja, tusk selle puudumise pärast tõukab vägivalla ja mõnuainete poole. Viimaste keelamiseks ja vältimiseks kulub ühiskonnal ja riigil ohtralt nii raha kui mõttepingutust. Ometi on lahendus lihtne ja käeulatuses – lase lapsed õue!

Õuesõppe poolaasta

Alustada võib lihtsaimast – tuleb klassiruumist välja, õue minna! Eestis tähistatakse 14. Aprilli alates 2004. aastast õuesõppe päevana. 14. aprill on rahvakalendris künnipäev. Siis tuli põllule minna ja kas või lumme vähemalt üks vagu künda. Igatahes tuli kindlasti toast välja põllule minna ja midagi väga olulist teha.

Sõnad "haridus" ja "kultuur" tulenevad põlluviljelusest. Põldu haritakse lootuses saada head saaki. Samamoodi küntakse vagusid haridus- ja kultuuripõllul. Võrdpildiga edasi minnes on küll raske öelda, kes on kündja, kes põllul kasvaja, umbrohi või muu põllukahjur.

Võrdpildi lähtekoht on alemaa raadamine: piiratud alal luuakse eelistingimused soovitud taimede kasvamiseks. Samamoodi puhastab õppija oma meele segastest soovidest ja keskendub ühe oskuse või teadmise õppimisele, künnab esimese vao.

Head saaki võib loota vaid siis, kui haritav maa on rikas ja puhanud. Suurima saagi saab see, kes oskab leida hea kooskõla kõigi kasvajatega. Tema jaoks pole ei umbrohtusid ega kahjureid. Kõigil on oma osa terviku, tasakaalu ja kasvuvõimaluste loomisel.

Nõnda on õppimisega. Parim õppija on kindel oma õppimissoovis ja suunas, kuid suudab samal ajal olla kooskõlas kõigega, mis talle õppimise teel vastu tuleb. Põlluvili jääb kiduma, kui aastast aastasse samas paigas sama vilja kasvatada. Samuti jääb kiduma õppimine ja kultuur, kui toimitakse vaid suletud ruumis.

Loodus pakub meile igal aastal uskumatult mitmekesist elude arengupaletti. Ükski aasta ei kordu samasugusena. See, mis nüüd õppimata jääb, jääb nõnda alatiseks. Õnneks on võimalus end igal hetkel toa-, teleri- ja arvutiahelaist lahti võtta ja lihtsalt õue, metsa, mereranda minna. Kõige parem on seda teha koos kõigi teiste õuetulijatega – puhkevate urbade, tärkavate taimede, saabuvate rändlindude ning talveunest tõusvate loomade ja putukatega.

Õues õppimise päev tuletab meelde, et taas on käes imeline, kõigi elusolendite üksteiselt õppimise aeg. See kestab 14. aprillist kuni 14. oktoobrini. Siis pöörab ilm pimedaks ja põnevat õppimist jääb õues väheseks. Talveööde ja toas õppimise aeg 14. oktoobrist 14. aprillini kulub õpitu läbiseedimiseks ja sügavamaks taipamiseks.

Avatusest ja õues õppimisest

Avatud olek ja mõnus kaasamine hetkel toimuvaga on meie rahva põlisväärtused. Selle peegeldus on külalapse rõõmus tere igale vastutulijale, mida küll kahjuks aina vähem kuuleb. Sama olemine kajab vastu vanasõnas: pahast saab hea piibu, vihast saab hea õlle. Pahane ja suletud olek tuleb vesta mõnusaks piibuks, vihast tasub kääritada mõnus jook.

Regivärsilistes pulmalauludes ülistavad ühinevate suguvõsade laulikud kummagi poole elamisviise, kirjeldades, kuidas nad püüavad kalu, kes tulevad mängides mäele – kes ise tulevad võrku. Seegi on osa ürgsest kooselust loodusega – põlisrahvad nagu meie oskavad elada ja mõelda koos taimede, loomade ja kaladega. Selle saavutamine eeldab avatud olekut ja tähelepanu, samuti hoolimist. Juba vastlapäevast kutsuvad kevadiste tähtpäevadega seotud regilaulud kõiki toast välja. Tuppajääjad sajatatakse igavesse unne kuni mardipäevani, kui koolnute hinged koju tulevad.

Kooliõpetajail tuleb aidata leida võimalusi kõiki õppeaineid sel ajavahemikul õues õpetada – niipalju kui vähegi võimalik. Alustuseks sobib oma kooliõue kujundamine elurikkaks rohelisteks klassiruumiks, kuhu saab lihtsalt ja kiiresti õuetundi suunduda.

Lisaks tasub leida veidi kaugemal ala, kus eluvormide rikkus on suurem ja kuhu saab mitmeks päevaks või nädalaks välja sõita.

Õues õpitakse aineid süvitsi

Õuesõpe annab nii õpetajale kui õpilastele võimaluse õpitava ainega tegeleda sügavamalt ja põhjalikumalt kui seda eales klassiruumis teha saab. See eeldab õpetaja ja õpilaste vahelist head koostööd. Hea õuesõppetund sünnib üheskoos. Paljudes Rootsi koolides on igas klassis 5–6 liikmeline õpilasmeeskond, kes koos õpetajaga/õpetajatega vaatab üle eelseisva nädala õppematerjali ja koostab plaani, mida ja kuidas võiks õues õppida.

Mitmed meditsiiniuuringud näitavad, et lisaks õppematerjali paremale omandamisele parandab mõtestatud õuesolek õppijate ja õpetajate tervislikku seisundit. Väheneb stress ja ülekaalulisus.

Õpetajal peab õuesõppe puhul hästi läbi mõtlema, mida ja kuidas õpetada. Õuekeskkonna ettearvamatus aitab kaasa nii õpetaja kui õpilaste loovuse arendamisele.

Õueklass

Käepäraste vahendite kasutamisega saab õuesõpet rakendada praktiliselt ükskõik kus – kooliõues, pargis, väljasõidul. Vihmase ilma korral saab õuesõppe liikumisülesandeid ja harjutusi teha isegi koolisaalis või koridoris – seegi on parem kui kogu aeg klassiruumis paigal olla. Siiski toimib õuesõpe tõhusamalt toetavas keskkonnas. Selliseks saab kooli või lasteaia õue kujundada üsna lihtsate vahenditega. Alustuseks tuleb ala üle vaadata ja läbi mõelda, kuidas tihtipeale igavaks kivi- või asfaltkõrbeks kujundatud õu taas hingama ja elama panna. Tõenäoliselt tuleb mõnes kohas loobuda kivi- või asfalsillutisest ja asendada see mullapinnaga. Edasi tuleb leida, millised puud ja põõsad sobivad ala ilmestama. Mängudeks ja harjutusteks tuleb võimalusel jätta avaram muruplats.

Linnakoolide õuesõppeks sobib kooli läheduses paiknev haljasala. Linnaplaneerimisel tuleb arvestada, et iga õppeasutuse juures peaks olema kuni 500 m kaugusel haljasala, kus oleks võimalik õuetunde korraldada. Seda ala kujundatakse ja täiendatakse omavalitsuse, kooli juhtkonna ja lapsevanemate koostöös pidevalt. Kindlasti on head õuesõppe kohad ka Riigimetsa Majandamise Keskuse loodusmajad ja looduskaitsealad oma keskustega. Paraku on need kasutatavad parimal juhul vaid kord või kaks aastas. Nii jääb õuesõppe põhikohaks ikkagi kooli lähiümbrus.

Õuesõppe vahendid on lihtsad

Õues ei ole tahvlit ega kriiti. Järelikult tuleb tähtede, numbrite ja skeemide esitamiseks leida teised vahendid. Head on võimalikult lihtsad, käepärased ja teiseldatavad vahendid – värviline nõör kujundite, maakaartide, numbrite ja tähtede jaoks, pallid, rätid, ridvad, ämbrid, käbid jne. Ka õppijad ise saavad moodustada kujundeid ning sõna otseses mõttes omal nahal kõike läbi proovida. Oluline õppevahend õuesõppel on maastik ise. Mitmesugused maastikutüübid ja kultuurmaastikud loovad hulganisti võimalusi erinevate ainete õpetamiseks.

Hea õpetaja õpetab lahendusi leidma otse loodusest

Kindlasti on õuesõppel oluline osa õpetajal endal. Head õpetajat mäletatakse aastaid, ka kool kujuneb hea õpetaja nägu. Kindlasti on laste hulgas populaarne õpetaja, kes neid ka õue viib. Sageli on tuppajäämise põhjus, et õpetajal on endal hirm õuekeskkonna ees. Nad jooksevad ju kohe laiali! Nad ei kuule ega kuula seal minu juttu! Õues on palju segavaid tegureid – tuul, vihm, lumi, külm, putukad, puugid jne. Kui lastega õues midagi juhtub, kes siis vastutab? Õppetunniks jõuab vaid korra jope selga ajada, ja juba kõlabki koolikell! Olete ehk leidnud end nii mõtlemas? Ometi tasub õuetund end enam ära kui miski muu. Kõigepealt peab õpetaja endale selgeks tegema, mida saab õues õpetada paremini kui klassiruumis. Seejärel koosta tunnikava, millesse saab kirja vaid üks väga konkreetne õpiülesanne. Õues jälgi juhuseid – kui mööda lendab tihane, siis ei tohi kramplikult rääkida kuuse okastest. Kui selgub, et lastel on ohjeldamatu jooksutuju, siis lase neil end kiiresti tühjaks joosta. Ja alusta alati tundi kindlast, lastele teada kohast, kuhu jõuate tagasi ka tunni lõpuks.

Õppida tuleb kõigi meeltega

Õuesõppe määratluses on teisel kohal vahetu, kõigi meeltega kogemine. Klassiruumis kasutame õppimisel põhiliselt nägemist ja kuulmist. Õues tulevad appi haistmine, maitsmine, kompimine, lisaks liikumise abil kogetav. Head õuesõppe ülesanded haaravad kaasa võimalikult rohkem meeli. Joonistussõe põletamine aitab kogeda mitmesuguste puude erinevaid omadusi nii puu oksa ette valmistades kui ka hiljem valminud sõega joonistades. Tõrva põletamisel kinnistub arusaamine keemilistest protsessidest vahetu kogemuse läbi – valminud tõrva lõhn, olek jt omadused...

Õues toimimine ja tegutsemine tekitab hea isu. Õppimise juurde kuulub nii kaasavõetud toidukraami kui ka vahetult loodusest korjatu maitsmine. Ootamatult õdusalt mõjub reflektorahjus või lõkkestule paistel väikeste vormikookide küpsetamine, rääkimata tavapärasest vorstigrillimisest.

Õuesõppe eeldab oma kätega tegemist

Eelnevalt on juba jutuks olnud, kui oluline on õuesoleku ajal isetegemine. Olgu siis klepppaberi alla paigutatud taimeosa, ise kogutud ja kuju või värvi järgi reastatud loodusobjektid, omapõletatud söega joonistatud pilt või omavalmistatud taignast küpsetatud koogike.

Tagasiside ja kokkuvõte

Viimane, olulisim osa õuesõppest on tagasiside ehk peegeldus. Selleks istutakse tunni või päeva lõpus ringi ja arutatakse üheskoos, mida sai tehtud ja õpitud. Tegelikult järgib õuesõppe samu viise mis toasõppe. Kummagi puhul on oluline kogemine, isetegemine (kontrolltööd) ja tagasiside (tahvli ees vastamine). Siiski annab õuesõppe kõigekest palju avaramad ja tõhusamad võimalused.

Erinevate riikide õpetajate arvamisi õuesõppe kohta

Joyce Gilbert, Breadalbane'i algkool õpetaja (Šotimaa)

Õueklassid sobivad kõikidele vanustele. Õuesõppe ei lõpe eales – see on eluaegne õppimine. Peaksime järgima Põhjamaade eeskujul, et ühel päeval nädalas on kõik õpilased õues õppimas. See oleks vähim, mida teha tuleks. Eriti vajalik on see poistele – klassiruumis istumine võimaldab vaid ühtviisi väga tuima ja passiivset õppimist. Õues õpitakse tegemise kaudu. Mulle on ilmselge, et viin lapsed õue. Ja kui õpetajad ütlevad, et see laps ei suuda teha seda ja too laps toda, siis näeme, kuidas need lapsed õues justkui õide puhkevad. Õues pole muud valikut – tuleb vaid õppida ja teha. Õuesõppe on võrratult enam seotud tegelike, eluliste olukordadega ja võimaldab siduda üht eluvaldkonda teisega. Meie praeguse harjumuspärase õppekavaga kaasneb üha nooremas eas keelamine (ära tee seda, ära tee toda!). Seda, mis niiviisi lahutatud saab, on hiljem võimatu taas tervikuks siduda. Õuesõppel saad näha, et kõik on kõigege seotud. Lapsed tekitavad selliseid seoseid kogu aeg. See on ülitähtis. Kui inimesed räägivad jätkusuutlikkust eluviisist, siis on oluline, et nad suudaksid näha seoseid ja oma tulevikku. Selleks on neil vaja haridust, mis nad iseseisvalt mõtlema paneks.

Esko Aikio, Ohcejohka õpetaja (Saamimaa)

Õuesõppel on kaks külge. Üks pool – tuleb õppida lihtsaid asju. Lõket tegema, kala puhastama. Tuleb saada teada, mida ja kuidas on loodusest võimalik kasutada. Tunnen, et ei saanud seda ise koolilapsena piisavalt õpitud. Mu isa oli juba vana ega suutnud õpetada mind niipalju kui vaja.

Asja teine pool on veelgi tähtsam – õpetada lastele, et kooselus loodusega on loodus meie sõber. Kuidas suhtuda loodusesse kui sõbrasse? Mitte nii, nagu läänemaailmas mõeldakse – et loodus on see, mida inimene peab valitsema. Minu meelest on õppimine tasakaalus, kui me kõik oskame mõelda, et oleme loodud siia maailma üksteist aitama. Nii toimib kogu maailm. Mitte keegi pole kellestki kõrgem ega madalam, igaüks on lihtsalt isemoodi, oma näoga. Siin on meil üksteiselt hästi palju õppida – eestlastel, saamidil ja teistel maailma põlisrahvastel.

Bo Johanson, Hylte kooli õpetaja (Rootsi)

Õuesõpetuse esimesel aastal on kõige raskem teha lastele selgeks, et õu pole ainult hullamispaik, vaid ka õppimiskoht. Aga nad saavad selle selgeks juba poole aasta möödudes. Edasi on juba lihtne.